

LANDSEXAMEN MAVO 2020-2021

Examenprogramma **ECONOMIE/MANAGEMENT EN ORGANISATIE** M.A.V.O.

1 Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het centraal examen en het commissie-examen. Het centraal examen wordt afgenomen in één zitting van 3 klokuren. Het commissie-examen wordt mondeling afgenomen. Dit mondeling gedeelte duurt ½ uur.

2 Het examenprogramma

Het examenprogramma voor het centraal examen en het commissie-examen Economie/Management en Organisatie bestaat uit de volgende (sub)domeinen:

Examenprogramma Economie/M&O Mavo			
Domeinen	Subdomeinen en eindtermen	Centraal examen	Commissie-examen
B Basisvaardigheden	B1: Zelfstandig werken en leren	x	x
	B2: Apparatuur en instrumenten	x	x
	B3: Functioneel gebruik van de Nederlandse taal	x	x
	B4: Elementaire rekenvaardigheid	x	x
	B5: Verbale en cijfermatige informatie	x	x
C Leervaardigheden in het vak EC/M&O	C1: Beschrijving en verklaren van economische verschijnselen, vraagstukken en ontwikkelingen	x	x
	C2: Verwerven van kennis en inzicht	x	x
	C3: Verworven en/of aangeboden informatie over economische verschijnselen, ontwikkelingen en vraagstukken verwerken.	x	
	C4: Beargumenteer een standpunt bepalen	x	x
D Bedrijfsadministratie	D1: Eenvoudige boekingsgang samenstellen voor een handelsonderneming in de vorm van een eenmanszaak	x	x
	D2: Beginbalans	x	x
	D3: Verwerken van financiële feiten en journaliseren	x	x
	D4: Grootboek	x	x
	D5: Kolommenbalans	x	x
E Bedrijfseconomisch rekenen	E1: Vreemde valuta	x	x
	E2: Kostprijs en verkoopprijs	x	x
	E3: Winst	x	x
	E4: Afschrijvingen	x	x
	E5: Indexcijfers	x	x
	E6: Enkelvoudige interest	x	x
F Bedrijfsorganisatie	F1: Begrip organisatie	x	x
	F2: Ondernemingsvormen	x	x
G Algemene economie	G1: Consumenten en budgetteren	x	x
	G2: Arbeid en productie	x	x

3 Het centraal examen Economie/M&O

Het centraal examen heeft betrekking op de domeinen B (B1, B3 t/m B6), C (C1, C2, C4), D (D1 t/m D5), E (E1 t/m E6), F (F1, F2) en G (G1, G2).

4 Het commissie-examen mondeling gedeelte Economie/M&O

Het mondeling gedeelte heeft betrekking op de eindtermen van de domeinen B (B1, B3 t/m B6), C (C1, C2, C4), D (D1 t/m D5), E (E2, E3, E4, E6), F (F1, F2) en G (G2).

5 De leerstofomschrijving

- De te bestuderen leerstof omvat de methoden *Praktische Economie. Economie voor vmbo bovenbouw*, *Bedrijfsadministratie & Computer 1* en *Handelsrekenen voor het vmbo*.

Voor Economie

- Boeken: Voorbeeld inhoud methode:
Praktische Economie. Economie voor vmbo bovenbouw.
Handboek vmbo kgt-editie.
Auteur: P. Adriaansen. Uitg. Malmberg BV.
Hoofdstuk 1: blz 8 Consumenten, elke dag weer
Hoofdstuk 2: blz 16 Over het inkomen van consumenten?
Hoofdstuk 3: blz 24 Hoe beïnvloedt de producent jou?
Hoofdstuk 4: §4.13 Wat verkoop je me nu?
§4.14 De koopovereenkomst nader bekeken?
Hoofdstuk 5: §5.17 Steeds meer consumeren?
Hoofdstuk 8: Appeltje voor de dorst
Hoofdstuk 9: Nu kopen, later betalen?
Hoofdstuk 15: Eerst produceren, dan verkopen?
Hoofdstuk 16: Van grondstof tot consument?
Hoofdstuk 17: Arbeid in beeld?
Hoofdstuk 18: §18.13 Waarom werkloos?
Hoofdstuk 19: §19.17 Hoeveel productie kan het milieu aan?
§19.18 Wie betaalt de rekening?
- *Praktische Economie. Economie voor vmbo bovenbouw.*
Module 1: Consumenten 1. Werkboek vmbo kgt-editie.
Auteurs: P. Adriaansen, H. Hofman & P. van Vorstenbosch. Uitg. Malmberg BV.
Hoofdstuk 1: blz 8 Consumenten, elke dag weer
Hoofdstuk 2: blz 16 Over het inkomen van consumenten?
Hoofdstuk 3: blz 24 Hoe beïnvloedt de producent jou?
Hoofdstuk 4: §4.13 Wat verkoop je me nu?
Hoofdstuk 4: §4.14 De koopovereenkomst nader bekeken?
Hoofdstuk 5: §5.17 Steeds meer consumeren?
- *Praktische Economie. Economie voor vmbo bovenbouw.*
Module 2: Consumenten 2. Werkboek vmbo kgt-editie. (NIET VERPLICHT)
Auteurs: P. Adriaansen, H. Hofman & P. van Vorstenbosch. Uitg. Malmberg BV.
Hoofdstuk 8: Appeltje voor de dorst
Hoofdstuk 9: Nu kopen, later betalen
- *Praktische Economie. Economie voor vmbo bovenbouw.*
Module 3: Productie en Arbeid. Werkboek vmbo kgt-editie. (NIET VERPLICHT)
Auteurs: P. Adriaansen, H. Hofman & P. van Vorstenbosch. Uitg. Malmberg BV.
Hoofdstuk 15: Eerst produceren, dan verkopen?

Hoofdstuk 16: Van grondstof tot consument?
Hoofdstuk 17: Arbeid in beeld?
Hoofdstuk 18: §18.13 Waarom werkloos?
Hoofdstuk 19: §19.17 Hoeveel productie kan het milieu aan?
§19.18 Wie betaalt de rekening?

- **Stencil:**
 - Stencil “kilometerprijs” (met Hoofdstuk 2)

Voor Management en Organisatie (M&O)

Bedrijfsadministratie

- Boek:
 - Bedrijfsadministratie & Computer 1* (rode boek)
 - Nederlands Onderwijs Instituut (NOI)
 - Afd. 1 Balansbegrippen
 - Afd. 2 De boekingsregels
 - Afd. 3 Schoonmaakbedrijf Reinders
 - Afd. 4 Groothandel Wielinga
 - Afd. 5 Case Bloemink

Hoofdstuk 1
Hoofdstuk 2
Hoofdstuk 3 § 3.1 t/m 3.7
Hoofdstuk 4 §4.1 t/m §4.6
Hoofdstuk 5 §5.1 t/m §5.4
§5.5 t/m §5.10 de kolommenbalans

Bedrijfsrekenen

- Boek:
 - Handelsrekenen voor het vmbo* (blauwe boek)
 - Nederlands Onderwijs Instituut (NOI)
 - Hoofdstuk 2: §2.1 Afschrijvingen
 - §2.2 Renteberekeningen
 - §2.4 Omzet-kosten-winst
 - §2.8 Indexcijfers
- **Stencils:**
 - Stencil “Vreemde Valuta”
 - Stencil “Kostprijs” plus Stencil “Directe en indirecte kosten samen”

Bedrijfsorganisatie

- **Stencils:**
 - Ondernemingsvormen
 1. Stencil “Organisatie, bedrijf en onderneming”
 2. Stencil “Profit/Non-profit / NV /BV/ VOF/ Stichting / maatschap/ vereniging samen”

- Examenvoorbereiding.
 - [www.ea. aw](http://www.ea.aw)
 - <zoek> het letter L in het alfabet balk op en druk erop
 - <klik> op Landsexamen
 - <zoek> examenprogramma's mavo kandidaten
 - <klik> oefenmateriaal
 - <kies> het examen economie/m&o van bv. schooljaar 2018-2019 om te oefenen.

6 Toegestane hulpmiddelen tijdens het centraal schriftelijk examen

- Woordenboek (voor specificatie zie rooster centraal schriftelijke examens Mavo 2021).

Bijlage Eindtermen

Vak:	Economie/M&O	
Leerweg:	Mavo	
Domein:	B Basisvaardigheden	
Subdomein:	Eindtermen Ciclo Avansa:	Leerinhouden:
B Basisvaardigheden	1 De leerling kan zelfstandig werken en leren.	• een aanpak kiezen voor het uitvoeren van een opdracht • een planning maken • het eigen werk organiseren en op methodische wijze uitvoeren • de voortgang van het eigen werk bewaken • een eenvoudige proces- en productevaluatie maken
	2 De leerling kan werken met informatie- en communicatietechnologie.	• teksten maken en bewerken • gegevens opslaan • berekeningen uitvoeren • zoeksystemen gebruiken • communiceren via e-mail
	De leerling kan verantwoord omgaan met apparatuur en instrumenten.	• gereedschapapparatuur en instrumenten goed gebruiken ○ gereed maken/aansluiten ○ bedienen ○ opruimen • veiligheid in acht nemen • belasting van het milieu in acht nemen • ergonomie in acht nemen
B Basisvaardigheden (vervolg)	3 De leerling kan de Nederlandse taal functioneel gebruiken.	• teksten begrijpend lezen en beluisteren • eenvoudige schriftelijke teksten produceren in correct Nederlands • in gesprekken passende verbale en non-verbale middelen kiezen • zich in uiteenlopende taalsituaties gepast presenteren.
	4 De leerling kan elementaire rekenvaardigheden toepassen.	• standaardberekeningen correct en efficiënt uitvoeren • de zakrekenmachine doelmatig gebruiken

	5 De leerling kan vaardig omgaan met verbale en cijfermatige informatie.	• bronnen gebruiken ○ vraaggesprekken ○ boeken en ander schriftelijk materiaal ○ audiovisuele bronnen ○ geautomatiseerde gegevensbestanden • informatie op waarde schatten, kiezen en ordenen • informatie bewerken ○ samenvatten ○ tabel opstellen ○ grafiek tekenen
BIO/K/2 Basisvaardigheden (vervolg)	De leerling kan in het leer- en werkproces adequaat omgaan met zichzelf en anderen.	• sociale conventies in acht nemen • overleggen en onderhandelen met anderen • taken verdelen • zich aan afspraken houden • rekening houden met anderen • kritiek geven en incasseren • een eigen standpunt innemen en verdedigen • samen met anderen werk uitvoeren en presenteren
C Leervaardigheden in het vak economie/M&O	De leerling beheerst een aantal strategische vaardigheden die bijdragen tot de ontwikkeling van het eigen leervermogen.	
	C1 De leerling kan economische verschijnselen, vraagstukken en ontwikkelingen beschrijven en/of verklaren.	• oorzaken, gevolgen en oplossingen onderscheiden • gebruik maken van redeneringen binnen vooronderstellingen of contexten • een kosten- en batenanalyse maken, zowel van meetbare als niet meetbare factoren
	C2 De leerling kan relevante economische vragen herkennen en zelfstandig vragen formuleren met het oog op het verwerven van kennis en inzicht.	
	C3 De leerling kan verworven en/of aangeboden informatie over economische verschijnselen, ontwikkelingen en vraagstukken verwerken.	• economische begrippen en relaties herkennen en toepassen • onderscheid maken tussen hoofd- en bijzaken • informatie (her)ordenen en zonodig bewerken • gegevens beoordelen op betrouwbaarheid, bruikbaarheid en representativiteit • conclusies en antwoorden formuleren
C Leervaardigheden in het vak economie/M&O (vervolg)	C4 De leerling kan een beargumenteerd standpunt bepalen over een gegeven of zelf geformuleerde economische vraag.	• feiten en meningen onderscheiden • belangen van diverse betrokkenen herkennen • relaties leggen met omstandigheden en achtergronden • eigen waarden en opvattingen uitwisselen en confronteren met andere waarden en opvattingen • mogelijke consequenties van een standpunt aangeven

D Bedrijfsadministratie	D1 De leerling kan met behulp van een gegeven rekeningschema van een handelsonderneming in de vorm van een éénmanszaak en gegeven financiële feiten, een eenvoudige boekingsgang samenstellen.	• Een beginbalans opstellen • Journaalposten maken • Grootboekrekeningen openen, bijwerken en afsluiten. • Kolommenbalans samenstellen. • Doel en werking omschrijven van de beginbalans, grootboek en kolommenbalans.
	D2 De leerling kan aan de hand van verstrekte gegevens een beginbalans opstellen.	• Onderscheid kunnen maken tussen rekeningen van bezit, schuld en EV en aan de juiste zijde van de balans kunnen plaatsen.. • Indeling van en volgorde binnen vaste en vlottende activa, liquide middelen, vreemd vermogen lang en vreemd vermogen kort kennen en kunnen toepassen. • Regels voor het afsluiten van de balans kennen en kunnen toepassen. • Doel en werking van de beginbalans kunnen omschrijven.
	D3 De leerling kan financiële feiten en boekingsdocumenten verwerken en journaliseren.	• Boekingsregels kunnen toepassen op bezittingen, schulden, <u>e</u>igen vermogen, privé, kosten en opbrengsten. • Aan de hand van een rekeningschema boekingsstempels coderen en invullen m.b.t. o.a. inkopen, verkopen, kas- en banktransacties, retour ontvangsten en zendingen, kosten en opbrengsten.
D Bedrijfsadministratie (vervolg)	D4 De leerling kan het grootboek openen, bijwerken, afsluiten en heropenen.	• Openen _a.d.h.v. beginbalans. • Bijwerken aan de hand van boekingsstempels of financiële feiten. • Regels voor het afsluiten en heropenen kennen en kunnen toepassen. • Doel en werking kunnen omschrijven van het grootboek.
	D5 De leerling kan een kolommenbalans samenstellen	• Proefbalans invullen met behulp van grootboekrekeningen. • Saldibalans samenstellen. • Resultatenrekening samenstellen (winst- of verliessaldo berekenen) • Nieuw E.V. berekenen. • Eindbalans samenstellen. • Doel en werking kunnen omschrijven van de kolommenbalans.

E Bedrijfseconomisch rekenen	E1 De leerling kan (met behulp van geautomatiseerde systemen) berekeningen maken met vreemde valuta.	• Omrekenen van Arubaanse valuta naar vreemde valuta. • Omrekenen van vreemde valuta naar Arubaanse valuta. • De juiste bied- of laatkoers kiezen bij aan- of verkoop van vreemde valuta.
	E2 De leerling kan met betrekking tot de kostprijs: E2.1 de functie van kostprijsbepaling omschrijven. E2.2 de verschillende kostenindelingen onderscheiden. E2.3 de kostprijs berekenen op basis van de integrale kostprijscalculatie (met behulp van geautomatiseerde systemen) . E2.4 de verkoopprijs berekenen	• Prijsstelling • Winstberekeningen • Constante en variabele kosten • Directe en indirecte kosten • De totale constante kosten berekenen. • De totale variabele kosten berekenen. • De kostprijsformule ($C/N + V/W$) toepassen • Inclusief en exclusief BBO/BTW berekenen.
	E3 De leerling kan (met behulp van geautomatiseerde systemen) het winstbegrip omschrijven en berekeningen maken.	• Afzet • Omzet • Inkoopwaarde • Brutowinst • Bedrijfskosten • Nettowinst/-verlies (ondernemingswinst/-verlies) • Bedrijfseconomische winst
	E4 De leerling kan met betrekking tot afschrijvingen: E4.1 het begrip afschrijving omschrijven. E4.2 afschrijvingen op basis van aanschafprijs en boekwaarde berekenen (met behulp van geautomatiseerde systemen).	• De afschrijving per jaar/maand berekenen op basis van gegeven aanschafprijs, levensduur en restwaarde. • De boekwaarde berekenen volgens beide afschrijvingsmethoden. • Het afschrijvingsbedrag omrekenen in een percentage. • De begrippen technische en economische levensduur omschrijven

E Bedrijfseconomisch rekenen (vervolg)	E5 De leerling kan (met behulp van geautomatiseerde systemen) berekeningen uitvoeren m.b.t. indexcijfers.	• Vanuit de oorspronkelijke grootte en op basis van een basisjaar het indexcijfer van een verslagjaar berekenen • Vanuit een indexcijfer van een verslagjaar de oorspronkelijke grootte berekenen • Tabellen vergelijken en procentuele veranderingen berekenen uit indexcijfers • Verleggen van het basisjaar van een reeks indexcijfers. • Reeksen indexcijfers koppelen
	E6 De leerling kan (met behulp van geautomatiseerde systemen) enkelvoudige interestberekeningen maken.	• Uit een reeks bedragen • Aan de hand van de interestformules voor jaar, maand en dag • Bij aflossen in termijnen • Bij gedeeltelijke aflossing: ◦ gelijke en verschillende aflossingsbedragen ◦ gelijke en verschillende termijnen • Met meerdere kapitalen met gewijzigde interestvoet. • Berekenen looptijd • Tegoed/schuld berekenen.
F Bedrijfsorganisatie	F1 De leerling kan het begrip organisatie omschrijven en in een eenvoudige case toepassen.	• Organisatie, bedrijf en onderneming • Profit en non-profit organisatie • Doelstellingen van profit en non-profitorganisaties.
	F2 De leerling kan verschillen ondernemingsvormen noemen en omschrijven en in een eenvoudige case toepassen.	• N.V. • B.V. • V.O.F. • Maatschap • Stichting • Vereniging
G1 Consumenten en budgetteren	G1.1 De leerling kan met het oog op zijn/haar rol van consument bij verschillende vormen van consumptie de keuzeproblemen beschrijven, die zich daarbij kunnen voordoen door schaarste van middelen en tijd en door verschillen in urgentie van behoeften.	De leerling betreft daarbij: • voorbeelden van het onderscheid maken tussen basisbehoeften en overige behoeften • de invloed van beschikbaarheid van middelen op consumptie • voorbeelden van zelfvoorziening, kopen, collectieve voorzieningen, gebruik van natuur Nederlandse codering van eindterm: Ec/K/4.1

	G1.2 De leerling kan met het oog op zijn/haar rol van consument aan de hand van voorbeelden factoren beschrijven, die van invloed zijn op veranderingen in het eigen consumentengedrag en dat van anderen in de loop van de tijd.	De leerling betreft daarbij: • veranderende persoonlijke en maatschappelijke behoeften • het gebruik van consumenteninformatie • marketingmix, waaronder reclame • technologische ontwikkelingen Nederlandse codering van eindterm: Ec/K/4.3
	G1.3 De leerling kan met het oog op zijn/haar rol van consument aan de hand van verzamelde of verstrekte consumenteninformatie, gegeven een aantal criteria een beargumenteerde koopbeslissing nemen, daarbij rekening houdend met de gevolgen van die koopbeslissing voor zichzelf en voor anderen en daarbij evt. gebruik maken van ICT.	De gevolgen waarmee rekening moet worden gehouden: • de eigen (markt)positie als koper • de gevolgen voor het budget • de invloed van de bestedingen op werkgelegenheid en milieu in zowel binnen- als buitenland (ook ontwikkelingslanden) • de allocatieve werking van de bestedingen. Nederlandse codering van eindterm: Ec/K/4.7
G1 Consumenten en budgetteren (vervolg)	G1.4 De leerling kan met het oog op zijn/haar rol van consument de eigen positie als consument vergelijken met die van anderen het verschil in marktpositie tussen consumenten onderling en tussen consumenten en producenten beschrijven en daarbij de positie van jongeren als belangrijke doelgroep betrekken.	De leerling betreft daarbij: • verschillende vormen van inkomen • informatie over inkomensverschillen in Aruba • verschil in machtspositie tussen consument en producent • de invloed die (jonge) kopers uitoefenen op de omvang en aard van de productie Nederlandse codering van eindterm: Ec/K/4.2
	G1.5 De leerling kan met het oog op zijn/haar rol van consument aan de hand van voorbeelden het belang van geld voor de economie en de huidige vormen van betalingsverkeer beschrijven.	• de geldfuncties • de courante vormen van betaling • het omgaan met de bankrekening, debetsaldo (rood staan) en creditsaldo (tegoed), debetrente, creditrente, berekeningen van saldomutaties, telebankieren Nederlandse codering van eindterm: Ec/K/4.4
	G1.6 De leerling kan met het oog op zijn/haar rol van consument motieven voor en gevolgen van sparen en lenen noemen en de rol van banken daarbij beschrijven.	De leerling betreft daarbij: • rente als vergoeding voor het uitlenen van geld • de rol van verschillende financiële instellingen Nederlandse codering van eindterm: Ec/K/4.5

Vak:	Economie/M&O	
Leerweg:	Mavo	
Domein:	G Algemene economie	vmbo EC/K/4A en EC/K/5A
Subdomein:	Eindtermen Ciclo Avansa:	Leerinhouden:
G1 Consumeren en budgetteren (vervolg)	G1.7 De leerling kan met het oog op zijn/haar rol van consument aan de hand van verzamelde of verstrekte consumenteninformatie een voorgenomen koopbeslissing beoordelen.	De leerling betreft daarbij: • behoeften en prioriteiten • budgettaire mogelijkheden ten aanzien van kopen, sparen en lenen en de gevolgen daarvan • sociale en commerciële beïnvloeding • economisch en maatschappelijke gevolgen voor milieu, werkgelegenheid en derde wereld • eigen normen en waarden en die van anderen • consumenteninformatie Nederlandse codering van eindterm: EC/K/4.6
G1Consumeren en budgetteren (vervolg)	G1.8 De leerling kan met het oog op zijn/haar rol van consument uit een gegeven eenvoudig huishoudbudgetplan conclusies trekken over de financiële situatie van het samenlevingsverband en daarbij de eigen invloed beschrijven op beslissingen over de omvang en samenstelling van ontvangsten en uitgaven.	De leerling betreft daarbij: • de huishoudontvangsten ◦ inkomsten uit arbeid ◦ inkomensoverdrachten • de huishouduitgaven ◦ vaste lasten ◦ dagelijkse uitgaven ◦ incidentele uitgaven • de financieringssituatie: overschotten, tekorten • herleiden van gegeven huishouduitgaven per week/maand/twee maanden/kwartaal tot uitgaven per jaar en omgekeerd • berekening van het gemiddeld totaal aan uitgaven in een periode met gegeven boekingsstukken • instanties die behulpzaam kunnen zijn bij budgetproblemen • berekening van reservering per maand, gegeven de aanschafprijs of vervangingsprijs, de gebruiksduur en een eventuele restwaarde • eenvoudige berekening van de kilometerprijs en de kosten

Vak:	Economie/M&O	
Leerweg:	Mavo	
Domein:	G Algemene economie	vmbo EC/K/4A en EC/K/5A
Subdomein:	Eindtermen Ciclo Avansa:	Leerinhouden:
		van verschillende vormen van vervoer Nederlandse codering van eindterm: EC/K/4.8
G2 Arbeid en productie	G2.1 De leerling kan met het oog op zijn/haar rol in relatie tot het arbeids- en productieproces aan de hand van voorbeelden de plaats van produceren, zowel in enge als in ruime zin, beschrijven en daarbij de productiefactoren betrekken.	• de factor arbeid • de factor kapitaal • de factor natuur • de factor ondernemerschap
	G2.2 De leerling kan met het oog op zijn/haar rol in relatie tot het arbeids- en productieproces aan de hand van een voorbeeld beschrijven hoe het productieproces in bedrijven in een aantal fasen kan worden verdeeld, waarbij telkens waardetoevoeging plaatsvindt en de nodige berekeningen maken.	• de fasen in het productieproces beschrijven • de waardetoevoeging beschrijven • berekening toegevoegde waarde • bedrijfskolom beschrijven
	G2.3 De leerling kan, met het oog op zijn rol in relatie tot arbeid en productie aan de hand van voorbeelden de samenhang verklaren tussen de begrippen arbeidsverdeling, arbeidsproductiviteit en welvaart.	De leerling betreft daarbij: • de toegenomen afhankelijkheid tussen individuen, samenlevingsverbanden, bedrijven en overheid • positieve en negatieve gevolgen van arbeidsverdeling • factoren die de arbeidsproductiviteit beïnvloeden • emancipatorische aspecten bij arbeidsverdeling • interculturele aspecten bij arbeidsverdeling Nederlandse codering van eindterm: EC/K/5.2
G2 Arbeid en productie (vervolg)	G2.6 De leerling kan met het oog op zijn/haar rol in relatie tot het arbeids- en productieproces aan de hand van voorbeelden uit eigen omgeving economische aspecten van betaalde en onbetaalde arbeid noemen.	De leerling betreft daarbij: • de eigen keuze ten aanzien van betaalde en/of onbetaalde arbeid binnen en buiten het samenlevingsverband • de arbeidsmarkt, overschotten en tekorten Nederlandse codering van eindterm: EC/K/5.3